

היה הכתן מוציא הפתילה הישנה ומניח חדשה תחתיה¹⁰⁴¹. עוד יתכן, שאפשר לקיים חובת הדלקה בכה"ג שהיא דלוקה ועומדת, ע"י הוספת שמן למנורה, שהרי מצונו שהמוסיף שמן לנר נחשב מבעיר¹⁰⁴². ולשיטת הרמב"ם¹⁰⁴³ שעיקר מצות הדלקת נרות המנורה אינה חיוב מעשה ההדלקה, אלא המצוה שיהא המנורה דולקת, ולכן ההטבה בכלל הדלקת נרות המנורה היא, יש לומר כן שהיתה המנורה דולקת על ידי הנס כל שמונת הימים¹⁰⁴⁴.

* אם שמן שנעשה בנס כשר למנורה

על תירוצו הראשונים שנתנו ביום הראשון את כל השמן, ונעשה נס ונמצא הפך מלא שמן, הקשו האחרונים, שאם כן שמן זה הוא מעשה נסים, ואינו שמן זית, ואין מצות הדלקת המנורה מתקיימת אלא בהדלקת שמן זית בלבד¹⁰⁴⁵. ומוכח מזה, שלא היה הנס בכמות, שנחרבה ותווסף השמן שבפך או שבמנורה, אלא באיכות, היינו שמעט שמן דלק יותר זמן, וזה אינו שמן חדש הבא בדרך נס, אבל

שנית¹⁰⁴⁶, וא"כ היאך חזרו והדליקו באותו שמן שכבר דלק מאתמול¹⁰⁴⁷.

יש שכתב, שכיון שראו שנעשה בו נס, הבינו שיש בזה הוראת שעה ששמן זה אינו נפסל מטעם דשן, ועוד י"ל, שמה שמצאו את המנורה מלאה שמן היה לאחר שהיו מרשנים את המנורה ומוציאים השמן והפתילה הישנה, ואז מצאו המנורה מלאה שמן¹⁰⁴⁸.

יש שתירצו, שהנס היה שלא נחסר כלל מהשמן, ורק כשחקר חלק מהשמן יש דין והשמן נא¹²¹⁴⁵⁶⁷.

ועוד י"ל, שרק כשנתמלא השמן אפר מדשן הפתילה נפסל השמן משום שאף הוא עצמו נעשה כדשן¹⁰⁴⁹. יש שהוסיף, שהיה הנס שלא שלטה האש אף בפתילה, ולא היו צריכים להחליף הפתילה כלל, ולכן לא נהג אצלם דין מידשן השמן נידשנה הפתילה¹⁰⁵⁰. יש מהאחרונים שחידשו, שהנס שאירע בנרות היה שנתנו במנורה שמן המועיל להדליקה לכל הלילה, ונעשה נס שדלקה המנורה שמונה ימים ושמונה לילות¹⁰⁵¹. ולקיום מצות הדלקה בכל יום,

אוצר החכמה

1040 וכן פסק הרמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"ב. 1041 דרשות מהר"ם חביב פ"ר מקץ נ"חבא במועדי ה' על הסמיג הל' חנוכה, מור וקציעה סי' תרע, מקור חיים שם, משחא דרבותא שם, שפת אמת מנחות פ"ב, ב' שרית תבצלת השרון סי' מה, ובפניי שבת כא, ב' הכריח משום כך שהנס היה בפך ולא בנרות, שאל"כ קשה מהא דנידשן השמן, ונייע להלן קונטרס יתרון האור ענף ד' אות ג. 1042 מהר"ם בן חביב שם. 1043 שרית קרן לדוד סי' קנט, בן אריה סי' ט אות ו, מקראי קודש חנוכה סי' א. ונייע בד' קודש חיד סי' ס. 1044 מקראי קודש חנוכה שם עפ"י רש"י בת"י מנחות שם, אולם שאר הראשונים לא פירשו כן. 1045 נר למאה סי' עז. 1046 מגיא בפירוש זית רענן על ילקו"ש פ"ר בהעלותך, דרשות מהר"ם חביב פ"ר מקץ, ובזית רענן נקט, שאם המנורה דולקת אין לכבותה, אלא מניחים אותה ודיא דולקת והולכת, ע"י קונטרס יתרון האור ענף ו'. 1047 מהר"ם בן חביב שם,

חומת אנך פ"ר תצוה, וע"י שרית התעודות תשובה סוף סי' תסא, ובהגיה בשפת אמת שבת כא, ב, ובמקדש דוד סי' כא אות ד' ר"ה ובדישן. 1048 מקראי קודש חנוכה סי' ז בשם האמרי אמת שהוכיח כן ממדרש תנחומא פ"ר תצוה אות ג, שמצינו שהיה מעשה נסים במנורה שהיתה דולקת מריה עד ר"ה שלאחריה, וע"י במקראי קודש סי' ח. 1049 הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"ב. 1050 ח"י הגר"י ובזית יא, ב', ויסוד הרבדים מבואר בח"י רבינו חיים הלוי הל' ביאת מקדש פ"ט, שלדומים אין המצוה בעצם מעשה ההדלקה, אלא מצוותה שיהיו הנרות דולקים תמיד, וראה להלן דף כב, ב' צ"ח 161. 1051 מקראי קודש חנוכה סי' ג בשם הגר"ה מברסק, שרית יד חנוך או"ח סי' כ' בשם מהרי"ר חקת, קונטרס נס על תגבעה (בסוף ספר גבעת הלמנוה) בשם האב"ט נ"ר, ונייע מקור ברוך ח"ב סי' לו סוף אות א, שרית ערוגת הבשם סי' ר' בהערה, מכתבי תורה להאמרי אמת סי' יב, ובשערי

תוספת שמן פסולה, משום שאינה שמן זית¹⁰⁵².

יש להביא מקור לזה מהמדרש במעשה שמן הנס שנעשה ע"י אלישע, שבאה האשה לשאלו אם צריכה היא לעשר את השמן, ואמר לה שאינה צריכה, לפי שאינו שמן זית אלא שמן נס¹⁰⁵³, הרי ששמן הבא ע"י נס נידון כדבר אחר במציאות, ואין לו דין השמן שממנו התרבה בדרך נס, ויש ללמוד מכך שאינו כשר למנורה אע"פ שהתרבה משמן זית שהיה בה¹⁰⁵⁴.

עוד דנו בזה מהמבואר בתרגום יהונתן¹⁰⁵⁵, שמי"ש יוהנשיאים הביאו את אבני השוהם ואת אבני המילואים לאפור ולחושן, ואת הבושם ואת השמן למאור, היינו העננים, שהובא בהם מגן עון שמן זית להדלקת המנורה, ומוכח שאין לפוסלו להדלקה¹⁰⁵⁶.

• הטעם שקבעום בשנה האחרת

לשנה אחרת קבעום וע"א ה"ח 1234567 חכמה¹⁰⁵⁷ ימים טובים¹⁰⁵⁸ הריטב"א, שבשנה הראשונה לא קבעום

שמונה ימים, שלא היו יודעים כמה זמן ימשך הנס, וכל שהשמן היה נמשך היו עושים יום טוב, וקביעת החג לשמונה ימים היתה בשנה שלאחריה.

והאחרונים כתבו, שאף באותה שנה שמוחו והודו לה, אבל קבעו הימים לימים טובים לדורות רק בשנה שלאחריה¹⁰⁵⁷, ונתנו כמה טעמים לכך, יש שכתבו, שבשנה הראשונה נקבע ליום טוב משום עצם הנצחון ותנוכת המזבח, ולא נקבע זה כחובה לדורות, ורק מהשנה השניה קבעום יום טוב לדורות לזכר נס פך השמן שנעשה להם בשנה הראשונה¹⁰⁵⁸.

יש שכתבו, שבשנה הראשונה עשו שמחה על הנס, ובשנה השניה ראו הארה בשמים כדוגמת השנה הראשונה כל שמונת הימים, והבינו שנקבעו הימים הללו לימים טובים לדורות, ולכן קבעום גם הם לימים טובים, ולפי זה פירוש לשון הגמרא 'קבעום ועשאו' היינו שקבעום בית דין של מעלה, ובגלל זה עשאו בית דין של

ימים טובים¹⁰⁵⁹.

יש שכתבו, שבשנה הראשונה עשו יום

דברי טעם סי' נד. 1055 שמות לה, כז-כח. 1056 ובמקראי קודש חנוכה סי' ג, וחכמה דעת שמות לה, כח, דחו שם דוכא שמן זית מגן עון, שנעשה מחיחים שגדלו שם, ואינו חסה לשמן שנתברך בעוה"ז בדרך נס. 1057 וראה יסודות סוף פ"ב שכתב, ויעשו חנוכה המזבח בחודש כסלו בכ"ה ב', וישמו את הלחם הפנים על שולחן ה', וידליקו את נרות המערכה על מזבח ה', ויהללו את ה' במקרא ההלל שמונת ימים, הרי שהזכיר אמירת ההלל ח' ימים גם באותה השנה. 1058 מנחת ברוך סי' קט ענף ג, ובעיניו בערוך השולחן סי' תרע ס"ה, והוסיף שמה שקבעום ח' ימים, הוא על פי מה שמוציא בספר חסדונאי, שע"י הגזרות נתבטלו אז מלחקריב בחג הסוכות העבר ובשמיני עצרת, ולזכרון זה קבעו מועד ימי חנוכה שמונה ימים, ותירץ בזה קשיית הבי' סי' תרע שהיה הנס רק ד' ימים. 1059 בן יהודה, וכע"ז בשו"ת מנחת יצחק חי' י' וצ"ע שפ"א עה"ת לחנוכה תרל"ד ליל ה', תרמ"ד, תרמ"ח ד"ה לשנה

תבונה לבעל הקה"י סי' ה בהערה. 1052 מקראי קודש חנוכה סי' ג, אמנם בברכת אברהם סנהדרין ס, א כתב בשם הגר"ז שלא אמר אביו ד"ו מעולם, ושמן נס ג"כ שמן זית הוא, והוכיח כן ממה שאמרו בהוריות יא, ב ובכריתות ה, ב ששמן המשחה אירע בו כמה נסים, והרי שמן המשחה צריך להיות שמן זית, ולא איכפת לן כמה שנתרבה ע"י נס, ובחכמה דעת שמות לה, כח הוכיח כן ממה שמוציא במנחות סט, ב לפירוש התוס' שם, שחטים שירדו מן השמים בדרך נס כשרים למנחות, אע"פ שמנחה צריכה לבוא מן החטים, וע"י שישרי הגר"מ פיינשטיין מנחות שם משיב בישב הדברים, וע"ע עוזר אהל אבי עוזר עמי סט מהגר"ע אלטשולר, ושלמי תורה חנוכה סי' א אות ב, 1053 מובא בריד"ק מלכים ב' ד, ג. 1054 כלי חמדה פ"י ויקהל אות ה ע"ש, וכתב בשם השפ"א לדחות הוכחה זו, שדין השמן המתרבה כד"ן מה שהיה, ושם היה השמן הראשון מעושר, ולכן לא היתה צריכה לעשר את מה שנוסף, וכ"כ בשו"ת